

להשתפר

מערך שיעור לחגי תשרי על "חשבון נפש" והקשר לשירות הצבאי

קהל יעד: מפקדים לו"ז המערך: 30 דקות

מטרת על:

המפקד ידון על רעיון חשבון הנפש והתיקון ויחזק את ערך המקצועיות בתפקידו כמפקד בצה"ל.

מטרות ביניים:

1. המפקד יכיר את תקופת אלול וחגי תשרי כתקופה של חשבון נפש, התבוננות ותיקון.
2. המפקד יזהה את הצורך בדבר קיומו של חשבון נפש מדיי תקופה לאורך השנה כולה.
3. המפקד יבחן דרכים שונות לתיקון, שיפור והתקדמות במסגרת תפקידו הצבאי.

אופי הפעילות:

לפניכם מספר קטעים לקריאה ולדיון באמצעותם תוכלו לנהל שיחה ודיון עם פקודיכם על תכניו של החג. ניתן להעביר את המערך בשלמותו או להתמקד בקטע ספציפי לשיקולכם. הקפידו על המבנה הכללי של השיעור על פי המפורט במהלך הפעילות.

מהלך הפעילות:

חלק	תוכן	זמן	שימו לב!
חלק א – פתיחה	הצגת המערך אותו אתם עומדים להעביר וחיבור המפקדים אליו	5 דקות	הציגו את הנושא תוך הדגשת הקשר בין החג לבין הערך הקשור בו
חלק ב – גוף	דיון ושיחה בעקבות מקורות שונים העוסקים ברעיון חשבון הנפש	20 דקות	קיימו דיון סביב קטעי קריאה המצורפים במערך
חלק ג – סיכום	דגשים לסיכום מפקד	5 דקות	הדגישו את התובנות הפיקודיות שלכם

חלק א': פתיחה

הצג את הרקע לחגי תשרי במילותיך:

רקע על חגי תשרי:

בעולם היהודי ובחברה הישראלית חגי תשרי הם ימים של סיום שנה אחת ותחילתה של שנה חדשה המתאפיינים בסיכום וחשבון נפש. בימים אלו עובר האדם תהליך פנימי משמעותי – הוא בוחן התנהגותו בשנה שחלפה על מנת להשתפר ולתקן עצמו לקראת השנה הבאה. **בצה"ל יכולים ימים אלו להוות עבורנו הזדמנות לעסוק בערך המקצועיות – היכולת של המפקד והיחידה לשוב ולתקן את עצמם, להשתפר משנה לשנה ואף להודות בטעויות ולחשב מסלול מחדש.** מן הראוי שתחקור, בחינה, תכנון והודאה בטעויות יתקיימו לאורך השנה כולה; אך נקודה התחלה ייחודית זו בלוח השנה עשויה לסייע לנו לעשות כן.

שאל:

- חגי תשרי הם תקופה של חשבון נפש והתבוננות פנימה. האם לדעתכם צריך תקופה שכזו בלוח השנה? האם לא נדרש מהאדם לעשות כל הזמן תחקור ובדיקה עצמית?
- כיצד לדעתכם נכון לקיים חשבון נפש?

חלק ב': דיון ושיחה לפי מקורות העוסקים ברעיון חשבון הנפש

מקור 1: "מה שהיה צריך לעומת מה שהיה" – חנה סנש

הצג את הדברים שכתבה חנה סנש ביומנה ערב יום הכיפורים:

"ערב יום הכיפורים, ברצוני להתוודות, לתת דין וחשבון לעצמי, לתת דין וחשבון לא-לוהים, זאת אומרת – למדוד את חיי ומעשי לעומת האידיאל הגבוה הטהור ביותר אשר עומד לפני, להשוות מה שהיה צריך, לעומת מה שהיה... אבדוק את עצמי, אתוודה.

חטאתי באדישות, בחוסר עשייה, במילים ריקות ללא מעשה, בבזבז זמן וכוחות, בחוסר התחשבות עם הזולת, בקלות דעת, בחוסר אחריות. אבל דבר אחד נזקף לזכותי: חיפשתי תמיד את הדרך הישרה, השתדלתי ללכת בה והכרתי שזוהי הדרך היחידה שמן הראוי ללכת בה, לא לשם ההצלחה, כי אם לשם הביטחון הפנימי. רבים לועגים לי ורואים בי אידיאליסטית. הם טוענים שאשתנה כאשר אצא לחיים הממשיים. אבל לי נדמה שלא תשתנה גישתי אל הדברים ואל אמונתי למצוא את הטעם שבדברים.

והתכנית לשנה החדשה – לימוד והתעמקות במקצוע, בשפה, וחיפוש הדרך: להיות בן-אדם. אני יְרָאָה שלדבר האחרון התנאים פה קשים מאוד. אך אשתדל, כי זאת היא הדרך היחידה שכדאי ללכת בה. אבל איך? – אחרי שנה אראה אם הצלחתי..."

חנה סנש (1921-1944) הייתה אחת מצנחניות היישוב שהצטרפו לצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה והתנדבו לעזוב את ארץ-ישראל ולצנוח בעומק השטח הכבוש על-ידי הנאצים במטרה להעביר מידע לצבאות של בעלות הברית ולסייע למורדים מקומיים. סנש צנחה בהונגריה, נתפסה על-ידי הנאצים, עונתה והוצאה להורג.

שאלות לדין ושיחה :

- כיצד מציעה סנש לערוך את חשבון הנפש שלה? מה ייחודי בחשבון נפש זה?
- אילו התנהגויות או מעשים מוגדרים בעיני סנש לטעות שיש לתקן? כיצד לפי דבריה היא מודדת את מעשיה ואת אופיים (אם הם טובים או רעים)? האם אתם מסכימים עם השיטה?
- מיד לאחר שהיא מגדירה את תקלות השנה החולפת, עוברת סנש ל"תכנית לשנה החדשה", מהי לדעתכם הסיבה למעבר מהיר זה? האם אתם מזדהים עם החיבור אותו היא יוצרת בין חשבון הנפש לתכנון לעתיד?
- מה דעתכם על "כישלונותיה" של סנש? האם אתם מזדהים עמה? האם אלו כישלונות הייחודיים לה או שגם אתם נתקלים בהם בחייכם האישיים?

מקור 2: מהלכו של התיקון – הרמב"ם

קראו את הקטע הבא. בהגדרתו למושג 'תשובה', מתאר הרמב"ם את השלבים

המרכזיים ואת התוכן המרכזי של התהליך אותו עובר האדם:

ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטא, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו ואיש אוון מחשבותיו" (ישעיהו נה, ז). וכן יתנחם [=יתחרט] על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתי" (ירמיהו לא, יח), ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר: "ולא נאמר עוד א-להינו למעשה ידינו" (הושע יד, ד). וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות [=עניינים] אלו שגמר בלבו.

(הרמב"ם, משנה תורה, הלכות תשובה פרק ב הלכה ב, ז)

הרמב"ם (ר' משה בן מימון, 1135-1204) היה הוגה דעות יהודי שנולד בספרד ופעל במצרים. לצד עיסוקו ברפואה ופילוסופיה כתב חיבור הלכתי רחב הידוע בכינוי ה-י"ד החזקה (על-שם ארבע-עשר ספריו), ממנו הובא הציטוט.

שאלות לדין ושיחה:

- מה הם שלבי השינוי והתיקון לפי הרמב"ם? מהי לדעתכם המשמעות של כל שלב ושלב?
- מדוע לדעתכם מדגיש הרמב"ם את הצורך להתוודות על הטעויות והשגיאות באופן מפורש ("וצריך להתוודות בשפתיו")? מה המשמעות של אמירה בקול וכיצד היא שונה ממחשבה?
- האם מצאתם את עצמכם בעבר בשירותכם הצבאי במצב בו הרגשתם צורך להודות בטעות או לתקן? האם התהליך היה דומה לזה שמתאר הרמב"ם?
- באילו תחומים אתם מרגישים שעליכם לתקן ולשפר את עצמכם? רשמו לעצמכם לפחות שני עניינים שבהם הייתם רוצים להשתפר או לעשות שינוי בהתנהגותכם או באורח חייכם בשנה הקרובה.

מקור 3 - חשבון של כל השנה – יוני נתניהו

קראו את הקטע הבא:

"אני מאמין שהסכנה בחיי יחידה היא ההיתפסות לשביעות רצון עצמית. הייתי רוצה שאנשי הגדוד יסתובבו תמיד קצת מודאגים שמא יש דבר נוסף שיכולנו להספיק, שיכולנו לשפר ולא עשינו אותו."

(יוני נתניהו)

סא"ל יונתן "יוני" נתניהו, היה מפקד סיירת מטכ"ל ובעל עיטור המופת. נהרג במהלך 'מבצע אנטבה' לשחרור בני ערובה ממטוס אייר פראנס שנחטף לאנטבה שבאוגנדה. לאחר מותו הוענק באופן רשמי למבצע שהסתיים בהצלחה, השם "מבצע יונתן", על שמו.

שאלות לדין ושיחה:

- מה דעתכם על תפיסתו של יוני נתניהו? האם מציאות כזו בה אנשי הגדוד "יסתובבו תמיד קצת מודאגים שמא יש דבר נוסף" וכו' תועיל ליחידה או אולי דווקא יכולה לפגוע בה? הסבירו ותנו דוגמא מניסיונכם אם יש לכם.
- האם יש הבדל בין "היתפסות לשביעות רצון עצמית" אותה מתאר נתניהו כשילית, לעומת שמחה וסיפוק מן ההצלחה? אם כן, מה ההבדל וכיצד בפועל ניתן למצוא איזון בין השניים?
- כיצד ניתן למצוא בלו"ז הצפוף מקום לעצירה ולבחינת הדרך שלנו ודרכה של היחידה?

חלק ג': דגשים לסיכום מפקד

- למדנו על תקופת חגי תשרי, כתקופה המסכמת את השנה החולפת ומציבה יעדים ואתגרים לשנה החדשה – תקופה של חשבון נפש הכוללת התבוננות, תיקון ושיפור.
- קיימנו דיון סביב השאלה כיצד נכון וניתן לבצע חשבון נפש – כיצד למדוד את מעשינו, מה מגדיר מעשים מסוימים כטעות שיש לתקן וכיצד אפשר לתקן לעתיד.
- עברנו על שלבי התשובה, ועל הצורך לומר בפה מלא את הדברים בהם אנו רוצים להשתפר – לקחת אחריות על הטעויות ומתוך כך לתקן ולקבל להבא.
- העלינו נקודות לשיפור של כל אחד מאתנו במהלך השנה הקרובה וכן דרכים לשיפור, תיקון והתקדמות שלנו כמשרתים ושל היחידה כולה.
- **הבא בפני פקודיך את ה"אני מאמין" הפיקודי שלך בנושא חשבון הנפש שהועבר במעריך.**